

Lehendakari Jauna, Eusko Legebiltzarreko Lehendakari anderea, Ahalduen Nagusia, Alkate Jauna, Sailburuak, Errektoreak, agintariak, adiskideok, lankideok, egun on guztioi eta mila esker nanoGUNE ikerketa kooperatiboko zentroaren hamargarren urteurreneko ekitaldi honetan gurekin izateagatik.

Duela hamar urte justu, 2009. urteko urtarrilaren 30ean, nanoGUNE zentroaren irekiera ospatu genuen, bi urte t'erdiko lanaren ondoren. Bi urte horietan goi-mailako azpiegitura sortu genuen eta, aldi berean, munduko bazter guztietatik etorritako puntako ikertzaileak geureganatu genituen. Baliabide oparoak eta aholku ezinhobeak jaso genituen eta jasotzen ari gara. Apustua egin genuen. Ausardiaz eta etorkizun-senaz egindako apustua. Gure agintariak garbi izan dute Euskal Herriaren garapenak berrikuntzaren bidetik etorri behar duena. Horri esker sortu genuen nanoGUNE. [NanoGUNE nació de la apuesta clara y decidida del Gobierno Vasco por la investigación e innovación de vanguardia](#). 10 urteren bueltan emaitza oparoak gizarteratu ditugu, ikerketan nahiz ikerketa horren translazioan.

Gaurkoa bezalako egunak gutxi izaten dira; minutu batzuk hartuko ditut, beraz, nanoGUNEren sorreraren eta bilakaeraren errepeaso txiki bat egiteko, nor garen ulertzeko nondik gatozen jakitea beharrezkoa baita.

- 2005. urtean hasi zen dena. Cambridge-ko Unibertsitatean nengoela eskaintza bat egin zitzaidan, nanozientziaz arituko zen ikerketa-zentro berri baten diseinua abiarazteko aukera eskaini zitzaidan. Ideia hura Eusko Jaurlaritzako garaiko Industria, Merkataritza eta Turismo Sailaren estrategiaren eta Pedro Miguel Etxenikeren gidaritzapeko DIPC fundazioaren ekimenaren baitan kokatu zen.
- Handik urte batera nanoGUNE sortu zen Eusko Jaurlaritzaren bultzadari eta bazkide fundatzaileen babesari esker. Bertan izan genituen DIPC fundazioa, Tecnalia Korporazioa, IK4 Aliantza, Euskal Herriko Unibertsitatea eta Gipuzkoako Foru Aldundia. Egun hartan bertan zuzendari nagusi izendatu ninduzuen. Nigan uste ona jarri zenuten eta horregatik eskerrak eman nahi dizkizuet. Bihoazkie ere nire eskerrik beroenak CAF, Petronor eta Ikor enpresei, gaur egun horiek ere nanoGUNEren bazkide baitira.
- [También a comienzos del año 2006, gracias al esfuerzo desinteresado de varios grupos de investigación del DIPC, el instituto Polymat de la Universidad del País Vasco, Tecnalia e IK4 fuimos capaces de, en un tiempo récord, ultimar una propuesta sólida en la primera convocatoria del Programa Consolider-Ingenio del entonces Ministerio de Educación y Ciencia, un programa orientado a la financiación de grupos consolidados que lideraran la ciencia española en un campo determinado. Nuestra propuesta fue seleccionada, por lo que nanoGUNE adoptó la denominación](#)

CIC nanoGUNE Consolider, convirtiéndose en el primer centro de investigación en ganar ese reconocimiento.

- 2006. urtean bertan, irailaren 1ean, nanoGUNEko zuzendaritza lanari ekin nion, Unibertsitateko nire eginkizunak alde batera erabat utzi gabe. Lehen egoitza Miramon-en izan genuen, Gipuzkoako Teknologia Parkean. Parkea utziko genuen, baina oraindik harreman estua dugu parkearekin. Gaur egun bertan dago, esate baterako, Graphenea, hemen nanoGUNE sorturiko lehen enpresa.
- *And that very year we put together our International Advisory Committee, which counted with the participation, among others, of the chair Sir John Pendry (here with us today) and the Nobel-prize laureates Jean-Marie Lehn (also here with us today) and Heini Rohrer.*
- Hurrengo urtean gure behin betiko egoitza honen eraikuntzarekin hasi ginen, Euskal Herriko Unibertsitateko garaiko errektoreari eta Gipuzkoako kanpuseko errektoreordeari esker. Egoitza eraikitzeke erronkari heldu genion helburu jakin batekin: bertan eduki ahal izatea nanozientzia eta nanoteknologiako puntako ikerkuntzan arrakastaz aritzeko beharrezkoa izango genuen tresneria. Izan ere, egoitza honetan sentikortasun handiko esperimentuak egingo genituen, nanoeskalan (atomoen eta molekulen eskalan), kanpo-perturbazioen eza eskatzen dutenak. Bibrazioak, zarata, erradiazio elektromagnetikoa eta zikinkeria erabat ekidingo zituzten soluzioak bilatu behar genituela jakinda, arkitekturaren nahiz ingenieritzaren abangoardiako irtenbideak geureganatu behar izan genituen. Horretarako, lehen mailako lantaldea osatu genuen nazioarteko nahiz bertoko arkitekto eta ingeniariekin. Ahalegin erraldoi horren emaitza izan zen duela 10 urte justu inauguratu genuen eraikin berezi hau.
- Egoitza hau estreinatu genuenerako lehen bost ikerketa-taldeak martxan jarriak genituen. *We succeeded in putting together five research groups, as many as we had planned for the first stage of our activity. Now we have ten groups led by twelve excellent scientists from all over the world who attracted by the expectation generated by the launch of a promising multi-disciplinary research center decided to choose our project leaving behind other positions and declining offers in other parts of the world. You trusted our project, and I am grateful for that: Andreas, Paolo, Rainer, Alex, Raul, Luis, Fèlix, Andrey, Emilio, Mato, Nacho, and Andreas, thank you all for staying here with us.*

Talde sendoa osatu ahal izan dugu. Gure lankide guztien lana bikaina izan da eta izaten ari da. Sin el esfuerzo y buen hacer de todos absolutamente todos los miembros de la plantilla de nanoGUNE (algunos permanentes y muchos en rotación) no habríamos podido llegar tan lejos.

Misio bat eman ziguten. Nanozientzian eta nanoteknologian puntako ikerketa egitea Euskal Herriko lehiakortasun ekonomikoa areagotzeko asmoz. Hamar urte iraganik, misio hori neurrian gaindika bete dugula esan dezakegu. Askok dira hemendik pasatu diren ikertzaileak, haietako batzuk une honetan Euskal Herriko Zentro Teknologikoetan eta enpresetan lanean ari direnak edo arituko direnak. Zientzia-aldizkari onenetan hainbat artikulua argitaratu ditugu, nazioartean ohiartzun handia izan dutenak eta izaten ari direnak. We have been recognized as a Maria de Maeztu center of excellence, a recognition given to centers that stand out for the international impact of their research activity. Y todo esto nos ha dotado de un posicionamiento privilegiado que nos ha permitido abordar la transferencia de tecnología y, en particular, la creación de nuevas empresas de base tecnológica en ámbitos extraordinariamente competitivos como el del grafeno (ese nanomaterial consistente en una sola capa de átomos de carbono) en el que somos líderes mundiales. Patenteak ere baditugu, ustiatzen ari direnak. Euskal Herriko zenbait ikerketa-talderekin elkarlanean aritu gara. Eta hainbat dira gure ikerketaz eta zerbitzuetaz baliatu diren eta baliatzen ari diren enpresak. Datu batzuk emango dizkizuet.

We have been lucky to attract twelve senior scientists (one research director, Andreas, and eleven Ikerbasque Research Professors), worldwide leaders in their fields, now leading a research team composed of 100 researchers (most of them rotating PhD students and post-docs) coming from 25 different countries worldwide. Guztira 110 gara. NanoGUNE tamainaz txikia da eta halakoxea nahi dugu; baina asko dira gure laborategietatik pasatu direnak. 600 inguru izan dira (49 herrialdeetakoak) 10 urte hauetan gure laborategietan lanean jardun dutenak. Doktoretza-ikasleak, post-doc ikertzaileak, Ikerbasque eta Gipuzkoa Fellow-ak, praktiketako ikasleak eta hainbat ikertzaile bisitari, munduan zeharreko beste ikerketa-zentro eta unibertsitatetatik denboraldi jakin baterako gurekin lan egitera etorri direnak.

We have been publishing in the very best research journals: *Science*, *Nature*, and many others. During these ten years we have published more than 800 papers that have been cited internationally about 17,000 times. Quite extraordinary for a small center like nanoGUNE in such a short period of time. These papers have been published in collaboration with more than 500 universities and research institutions, including the University of the Basque Country, Mondragon University, other Cooperative Research Centers and BERCs, and several Technology Centers. And these papers (most of them led by us) have been published in collaboration with more than 2 000 researchers worldwide.

During these ten years, 39 PhD students (most of them enrolled at the University of the Basque Country) have completed their PhD thesis here at nanoGUNE, most of them now pursuing their career somewhere else: many in academia and some at technology centers and industry here in the Basque Country and worldwide. We still have more than 30 PhD students that are now working on their PhD thesis here at nanoGUNE. Eta beste hainbat dira gure zuzendaritzapean gradu edo master tesia egiten ari direnak.

Patenteak ere aurkeztu ditugu. Hamalau patente guztira. Horietatik bederatzia ustiatzen ari gara dagoeneko, lizentzia-hitzarmenen bitartez, arlo hauetan: *Advanced materials, Medical diagnosis, and Scientific equipment*.

Zenbait enpresarekin harremanetan aritu gara maila ezberdinetan. Intel enpresa erraldoiak, esate baterako, gure ikerketaren zati bat finantzatzen du, spintronikaren eremuan, arlo horretan egiten ari garen ikerketa bikainaren erakusle. Beste enpresa batzuei epe motzagoko zerbitzuak eskaintzen dizkiegu; haxe da, adibidez, nazioarteko Thermo Fisher eta Euskal Herriko Fagor Automotion enpresen kasua. Hauek adibideak besterik ez dira, beste hainbat enpresa ere baititugu bezero arlo hauetan: *Advanced materials, Semiconductor industry, Health, and Cosmetics*.

Y además hemos creado cinco empresas de base tecnológica y hemos participado en la creación de una sexta: *Biotech Foods*.

La primera, Graphenea, fundamos en 2010 solamente un año después de la inauguración de nanoGUNE, con la misión de producir y comercializar obleas de grafeno, ese nanomaterial en el que hemos sido y seguimos siendo líderes mundiales. Después de cinco intensos años de lanzamiento de Graphenea, en 2015 ya volaba sola y el año pasado (8 años después de su fundación) dejaba nuestras instalaciones e inauguraba nuevas instalaciones en el Parque Tecnológico de Miramón. Hoy en día no solamente nanoGUNE sigue siendo líder mundial en la investigación del grafeno sino que además Graphenea es líder mundial en su producción y comercialización con una cuota de mercado mundial próxima al 30%.

En 2014 fundamos otras tres empresas de base tecnológica. Simune was launched as a joint venture with four leading scientists with the mission of commercializing atomic-scale simulations and tools. Ctech-nano, seleccionada recientemente por el programa de aceleración de empresas Bind 4.0, was launched as a joint venture with two local companies (AVS and Cadinox) with the mission of providing Atomic Layer Deposition custom coating services and specific coating tools. And Evolgene was launched in the framework of an Idea supported by the Entrepreneurs Fund of Repsol for the reconstruction of ancestral enzymes with a wide range of industrial applications. Simune and Ctech-nano are both nearly in a position to fly alone and we are now focusing our efforts in the launching of Evolgene and also Prospero Biosciences, our 5th spin-off company, which was founded more recently in the framework of a collaboration with the University of Hamburg.

Eta guzti hau egiteko finantziazioa behar izan dugu, publikoa batez ere, baina pribatua ere bai neurri handi batean. Con una inversión (hasta la fecha) de 50 millones de euros en la construcción del edificio y la adquisición de equipamiento científico, hoy en día por cada euro que recibimos del Gobierno Vasco (esencial para seguir haciendo investigación de frontera) somos capaces de atraer otro euro de fuentes competitivas de fuera del País Vasco. Un millón de euros anuales de la administración general del estado, un millón y medio de convocatorias europeas y casi un millón de euros anuales de fuentes privadas.

La apuesta que hizo el Gobierno Vasco, hace ya algo más de 10 años, con el lanzamiento de un centro como el nuestro ha dado sus frutos, si bien nos queda aún un largo camino por recorrer. Estamos convencidos de que debemos seguir apostando por combinar una investigación fundamental (ese tipo de investigación cuyas aplicaciones aún desconocemos) con actividades específicas de investigación industrial y desarrollo experimental orientadas a aprovechar en todo momento las oportunidades que se nos presenten por el camino. Así lo hemos hecho con Graphenea, Simune, Ctech-nano, Evolgene y Prospero, y así lo haremos en el futuro.

Hortxe segitu behar dugu. Puntan. Baina hor egoteko, hor segitzeko, trena galduko ez badugu, lurralde ezezagunetara eramango gaituen (eraman gintzakeen) puntako ikerketa egin behar dugu, betiere industriarekin (gaurko industriarekin nahiz etorkizuneko industriarekin) dugun konpromisoari eutsiz. Horixe da txikiaren erronka handia.